

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Ataskaita už 2010 metus

2014-01-02

ASOCIACIJA 2010-siais Lietuvos meno kūrėjų asociacijos prezidento Kornelijaus Platelio ataskaita už 2010 metus 2011-04-12, LMKA konferencija, Vilnius Priminsiu, kad 2010 metų konferencija įvyko balandžio 22 d. 2010 metais įvyko 6 LMKA tarybos posėdžiai, o šiemet dar du. Jei praeitai konferencijai teiktoje ataskaitoje 2009-sius ironiškai pavadinau dar intensyvesnės kiek kuklesnių socialinių garantijų paieškos metais, tai 2010-sius jau galima pavadinti šio etapo pabaiga. Pagrindinis praeitų metų įvykis mums buvo Seimo pagaliau priimtas naujos redakcijos Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas ir menininkams palankios Valstybinio socialinio draudimo bei Sveikatos draudimo įstatymų pataisos. Pirmieji du įstatymai įsigaliojo nuo šių metų sausio 1 d., o trečiasis įsigalios nuo 2012 sausio 1 d. Ne viskas MK įstatyme sutampa su mūsų norais ir siūlymais, pavyzdžiui, meno kūrėjų organizacijai įsteigti dabar pakanka 25 narių, tačiau iš esmės jį vertinu teigiamai. Minėtų įstatymų pataisos buvo priimtose po daugybės diskusijų Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros, Socialinių reikalų ir darbo, Sveikatos apsaugos, Biudžeto ir finansų komitetuose. Paskutinėje MKiMKO įstatymo priėmimo fazėje dalyvavo nemažai menininkų iš MK statuso neturinčių organizacijų, kurių pastangomis atsirado minėta nuostata. Viltis, kurias mums žadino įstatymo teiginys, jog valstybė remia MK organizacijų kūrybines programas ir veiklą, sužlugdė LMKA tarybos narių susitikimas su Kultūros ministru šių metų sausio mėnesį. Mums buvo paaiškinta, kad be šios nuostatos legaliai skirti 20% lėšų mūsų projektų administravimui nebūtų įmanoma. O jeigu mūsų kūrybiniai projektai nebūtų remiami „dalinais“, Kultūros ministerijai tektų skelbti konkursus pagal Viešųjų pirkimų įstatymą. Pagaliau visus šiuos reikalus tvarko ne Kultūros ministerija, o Finansų ir Valstybės auditas. Taigi šioje srityje jokio progreso nepasiekta. Pagal naująjį MK įstatymą šiais metais meno kūrėjo statusą turintys asmenys mokės valstybinio socialinio draudimo mokesčių nuo pusės iš savo autorinių atlyginimų gaunamų pajamų. Žinoma, jie turės mokėti 15% pajamų bei 9% privalomojo sveikatos draudimo mokesčius, tad bendra mokesčių suma bus apie 37%. Menininkams, įregistravusiems individualią veiklą (o tam nėra MK statuso turėti nereikia) ir nusiteikusiems vesti buhalteriją bei deklaruoti pajamas, kaip visiems smulkiesiems verslininkams, mokesstinė aplinka būtų dar palankesnė: 5% gyventojų pajamų mokesčio su teise 30% pajamų automatiškai nusirašyti į sąnaudas, taigi faktiškai - apie 3,5% ir jau minėti valstybinio socialinio bei privalomojo sveikatos draudimo mokesčiai, kurie drauge sudarytų apie 26%. Meno kūrėjai kol kas neskuba masiškai naudotis pastarąja galimybe. Ne visiems jiems tinka galimų registruoti veiklą klasifikatorius, tačiau pasiūlymus jį tobulinti kol kas yra pateikusi tik Muzikų sąjunga. Minėtų

įstatymų pataisos taip pat numato įsteigti Meno kūrėjų socialinės apsaugos programą, kuri padės menininkams, kurių pajamų nepakanka, idant jie būtų apdrausti nuo minimalios mėnesinės algos, susimokėti trūkstamus valstybinio socialinio (nuo 2011 metų) ir privalomojo sveikatos (nuo 2012 metų) draudimo mokesčius. LR vyriausybė šių metų kovo mėnesį patvirtino Meno kūrėjų socialinės apsaugos programos administravimo tvarką, kurią, vykdydama MK įstatymą per gana trumpą laiką parengė Kultūros ministerija. Nuo šių metų visi meno kūrėjo statusą turintys asmenys yra apdrausti Valstybiniu socialiniu draudimu. Menininkams, kurių draudžiamųjų pajamų nepakanka, kad iš jų išskaičiuotas mokestis prilygtų mokesčiui nuo vienos minimalios mėnesinės algos (MMA), Sodra padengs trūkstamą sumą. Taigi šie menininkai bus apdrausti, jiems bus skaičiuojamas darbo stažas. Nuo 2012 metų pradžios menininkai bus draudžiami ir Privalomuoju sveikatos draudimu. Čia logika ta pati: jei menininkas negauna mėnesinių pajamų, prilygstančių 1 MMA, ir nuo jų atskaičiuoto mokesčio nepakanka tam, kad jis būtų apdraustas Privalomuoju sveikatos draudimu, Sodra padengs trūkstamą sumą. Visas šias operacijas vykdys Sodra, savo duomenų bazėje matanti visų piliečių, taigi ir meno kūrėjų pajamas ir sumokėtus mokesčius. Programą administruojančiai Kultūros ministerijai liks tik pervesti lėšas pagal Sodros paraišką. Meno kūrėjų socialinės apsaugos programa numato ir 1 MMA dydžio išmokas kūrybinių prastovų metu, kurias 3 mėnesius gali gauti laikinai dėl kokių nors priežasčių negalintis kurti menininkas. Ši nuostata atsirado todėl, kad vien tik iš autorinių atlyginimų, taigi tik iš kūrybos gyvenantis menininkas, laikinai nustojęs kurti, negali kreiptis į Darbo biržą paramos, nes niekas jo nebuvo įdarbinęs ir iš jokio darbo neatleido. Meno kūrėjų prašymus skirti kūrybinės prastovos išmokas svarsto Meno kūrėjų socialinės apsaugos komisija prie Kultūros ministerijos. Į šią komisiją nuo LMKA turėsime deleguoti du asmenis. Kitos išmokos menininkas galėtų kreiptis tik po metų. Tačiau viltį kūrėjui gauti tokias išmokas bemaž sugriauna šios tvarkos skyrius, numatantis išmokų nutraukimą. Natūralu, jei išmokos nutraukiamos, kūrėjui įsidarbinus ar gavus stipendiją. Tačiau ši tvarka numato jas nutraukti ir kai jis gauna autorinį atlyginimą arba atlyginimą pagal intelektinių paslaugų sutartį, autorinį ar atlikėjo atlyginimą per autorių ar atlikėjų teisių kolektyvinio administravimo asociacijas, arba pajamų iš individualios veiklos. Ir visiškai nesvarbu, ar kūrėjas gavo 1, ar 1000 litų. Išvardintos kūrėjų pajamos dažniausiai neviršija 100 litų, jos būna išmokamos už praeityje atliktus darbus, sukurtus kūrinius, jų gavimo akimirkos niekas nuspėti negali. Pagaliau kam naudinga, kad išmoką gaunantis kūrėjas negalėtų atlikti jokio smulkaus darbelio? Kultūros ministerija iš pradžių sutiko su mano pasiūlymu – gavusiam pajamų menininkui, tokiu pat dydžiu sumažinti išmoką ir tą sumažintą sumą išmokėti ketvirtą, o jei reikės, ir penktą mėnesį, tačiau šie siūlymai buvo kitų žinybų „patobulinti“. Tokių jų požiūrį pavadinčiau nelaime, tvyrančia mūsų valstybės tarnautojų galvose. Centas, įkritęs į sąskaitą, jiems jau yra „gautos pajamos“, nors žmogus už tą centą nieko nusipirkti negali. Žmogaus už skaičių ir faktų jie iš viso nemato. Dabartinis „patobulinimas“ priimtinas nebent tiems menininkams, kurie apskritai nieko neveikia, jeigu tokių iš viso esama, o kuriantis žmogus visada gaus pajamėlių, atimsiančių jam teisę į išmoką, kurią, kaip liudija ši tvarka, gauti ne taip jau lengva. Buvau ramingas, kad čia tik pradžia, kai tai programai teskirta 300 tūkst. Lt, kad paskui viskas bus koreguojama, bet ne kartą galėjome įsitikinti, kad laikini dalykai yra patys pastoviausi. Gera žinia mūsų pensininkams. Seimas pataisė Socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinąjį įstatymą. Pensijos, darbdavio neturintiems (t.y. pagal darbo sutartį nedirbantiems) pensininkams gavusiems

autorinius atlyginimus, nebus mažinamos. Bent jau taip mane patikino buvusi Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė Audronė Morkūnienė. Tačiau panašu, kad ne visi Sodros skyriai tą žino. Meno kūrėjai skundžiasi, kad pensijos ir toliau mažinamos. Siūlau tiksliai aprašyti visus tokius atvejus ir siųsti laiškus Socialinės apsaugos ir darbo ministrui. Lapkričio mėnesį menininkus nugąsdino tyliai priimtos Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo pataisos, pagal kurias kiekvienas kūrėjas, gavęs kad ir nediduką autorinį atlyginimą užsienyje taptų PVM mokėtoju, ir turėtų mokėti šį mokestį nuo visų savo autorinių atlyginimų Lietuvoje. Tačiau buvo susigriebta laiku, JĖ Prezidentė paragino Seimą šią klaidą ištaisyti, Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas Kęstutis Glaveckas parengė pataisas ir Seimas jas patvirtino, atstatydamas buvusią padėtį: PVM mokėtoju tampama tada, kai pajamos viršija 100 tūkst. Lt. per metus. Rentų ypatingai nusipelnusiems meno kūrėjams klausimas iš vietos nepajudėjo, nors joms nuo 2010 vasario 9 d. dirbusi Seimo darbo grupė „Dėl asmenų, gaunančių pajamas pagal autorines sutartis, socialines garantijas reglamentuojančių įstatymų projektų ir su jais susijusių kitų teisės aktų projektų parengimo“, neprieštaravo, bet siūlė šį klausimą atidėti ateičiai. 2010 metų Lietuvos meno kūrėjų asociacijos premija paskirta poetui ir dailininkui Leonardui Gutauskui už eilėraščių knygą *Urbo kalnas* (Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010) ir poezijos knygas vaikams *Petriukas debesėlis* (Vilnius: Gimtasis žodis, 2009) bei *Senojo bokšto gyventojai* (Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010). Metinė Europos menininkų tarybos (ECA) konferencija ir kongresas vyko 2010 lapkričio 5–7 d. Zagrebe. Konferencijos tema – „Meno rėmimas / Menininko laisvė“, kurią vedė latvių kompozitorius Ugis Praulinis. Joje kalbą pasakė Kroatijos Prezidentas kompozitorius Ivo Josipovičius, dalyvavo pranešėjai iš Čekijos, Ispanijos, Kroatijos, Suomijos. Mūsų šaliai atstovavo Lietuvos meno kūrėjų asociacijos prezidentas Kornelijus Platelis ir Lietuvos fotomenininkų sąjungos pirmininkas Jonas Staselis. Pastarasis išrinktas EMT vykdomojo komiteto nariu trejiems metams. Šių metų konferencija-kongresas vyks lapkričio mėnesį Madride. Taryba siūlė kandidatus į įvairias komisijas bei ekspertų tarybas: į Meno kūrėjų organizacijų kūrybinių programų ekspertų komisiją delegavome Gintarę Adomaitytę, Algirdą Martinaitį, Arūną Eduardą Paslaitį, Juozą Budraitį, Vytautą Bubnį; į Bronio Savukyno premijos skyrimo komisiją delegavo vertėją, publicistę Rasą Drazdauskieneį bei rašytojus Antaną A. Jonyną ir Gintarą Bleizgį; į Autorinio atlyginimo už kūrinių atgaminimą reprografijos būdu paskirstymo ir išmokėjimo ataskaitos vertinimo komisiją – Vladą Braziūną. **Iš MK organizacijų deleguotų atstovų į Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijos statuso suteikimo tarybą ir savų ekspertų KM pasirinko** Julijų Andrejevą, Ireną Aleksaitę, Dainių Liškevičių, Eugenijų Nalevaiką, Agnę Narušytę, Liną Vildžiūną ir Vaidą Jauniškį. Girdėjau, jog pastarasis atsisakė, ir KM ieško kito teatro eksperto. Buvau pakviestas dalyvauti Prezidentės sudarytos Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių rengimo darbo grupės darbe. Šis darbas baigtas. Gaires patvirtino Seimas, Vyriausybė parengė jų vykdymo priemonių planą. Man abejonių kelia vienas pagrindinių jų punktų: įsteigti nuo Kultūros ministerijos nepriklausomą kultūros ir meno tarybą ir jai perduoti skirstyti visų biudžetinių fondų pinigus. Nors „rankos atstumo“ finansavimo principas sėkmingai taikomas daugelyje Vakarų Europos šalių, mano manymu, Lietuva dar nėra tam pribrendusi. Mūsų politikai vis dėlto turi daugiau atsakomybės už lėšų skirstytojų pozicijose įsitvirtinusių kad ir pačius geriausius žmones. Birželio mėnesį LMKA įstojo į Nacionalinę kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociaciją (KIKIA). Tikėjomės bendrai veiklai gauti paramą iš Nacionalinės kompleksinės programos,

tačiau nepavyko. Šiuo metu vykdomi 2 šios programos projektai, kurių partneriai: LMTA, VGTU, VDU. Šių metų kovo 24 d. vykusiame ataskaitiniame šios organizacijos susirinkime buvau išrinktas į jos valdybą. Jaučiau pareigą kandidatuoti tikėdamasis galėsiąs mūsų asociacijos tarybai teikti daugiau informacijos apie KIKIA veiklą, kurios vienas pagrindinių tikslų – suformuoti labiau kultūrai ir menui tinkančias ES struktūrinės paramos priemones. Mums tai labai svarbu, turint omenyje, kad 2014-2020 ES struktūrinės paramos etapas jau bus paskutinis. Kaip matome, dabartinės priemonės labiau atitinka mokslo poreikius. Tai dažniausiai keitimasis patirtimi bei įvairūs mokymai, kurių mums paprasčiausiai nereikia. Jei ir toliau taikysimės prie mokslo sektoriaus specifika atitinkančių priemonių, neturėsime jokios naudos, o tegu ir prisitaikę daugeliu atvejų tik tuščiai eikvosime lėšas. Praeitą savaitę KIKIA valdybos pirmininku buvo išrinktas vadybininkas Žilvinas Jančoras. Dabar ši asociacija persigrupuoja ir bando struktūruoti savo veiklą. Kas iš to išeis, pamatysime ateityje. LMKA pateikė projektą Švietimo ir mokslo ministerijai „Aukštosios kultūros impulsai mokykloms“, sutrumpintai – AKIM, ir laimėjo konkursą. Jo esmė – menininkai bei kultūros žurnalai – į mokyklas, apimtis 4 mln. Lt. Kai kurias ypač sėkmingas projekto veiklas bus galima pratęsti. Todėl turime nenuvilti savo partnerių – mokyklų. Numatoma veiklos pradžia žurnalams – rugsėjis, menininkams – spalvis. Gavome kvietimą iki 2011 gegužės 5 d. teikti paraišką projektą finansuosiančiai Europos socialinio fondo agentūrai ESFA. Jau pasiskirstėme savo dalyvavimo projekte kvotas. Dabar laukiame kiekvieno projekto dalyvio atsakymo, kiek menininkų ir iš kokių miestų dalyvaus projekte bei kitų reikalingų dokumentų. Tai būtina padaryti dar šią savaitę. Be šių duomenų negalime sukurti tikslaus su ESFA suderinto projekto. Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitete prasidėjo diskusijos dėl Kultūros įstatymo. Esu pakviestas dalyvauti mažojoje darbo grupėje, kuri teiks pasiūlymus didžiajai, į kurią, kaip man pažadėjo Jurgita Bieliūnienė, bus įtraukti ir suinteresuoti mūsų asociacijos nariai Algis Matulionis, Jonas Staselis, Vytautas Tumėnas, Audronė Žigaitytė-Nekrošienė. Metai buvo nelengvi, tačiau LMKA taryba dirbo darniai. Už tai dėkoju visiems kolegoms. Ir galiu patikinti, kad šie metai nebus lengvesni.

LIETUVOS MENO KŪRĖJŲ ASOCIACIJOS

METINĖS ATASKAITINĖS KONFERENCIJOS

REZOLIUCIJA

Dėl paramos meno kūrėjų organizacijų veiklai

Vilnius, 2011-04-12

Lietuvos meno kūrėjų asociacija ir jos narės, meno kūrėjų organizacijos, ne tik vykdo kūrybines programas, bet atstovauja savo sričių meno kūrėjams, atlieka meno kūrėjų socialinės padėties, jų kūrybos plėtros ir sklaidos stebėseną, teikia išvadas valdžios institucijoms dėl teisės aktų projektų, pačios juos inicijuoja, rūpinasi meno kūrėjų socialiniais reikalais.

Nuo 2011-01-01 įsigaliojo LR Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų įstatymas. Jo III skirsnio 10 straipsnio 4 dalis, nustato, kad „Meno kūrėjų organizacijų veikla ir kūrybinės programos finansuojamos iš Kultūros ministerijai skirtų valstybės biudžeto

asignavimų.“ Mūsų požiūriu, Kultūros ministro 2010-12-29 patvirtintos Meno kūrėjų organizacijų kūrybinių programų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų taisyklės, leidžiančios administracinėms išlaidoms skirti 20% kūrybinių programų lėšų nėra veiklos finansavimas, o tik kūrybinės programos vykdymo išlaidos. Todėl lėšų būtina skirti bent minimaliai meno kūrėjų organizacijų veiklai.

Prašome peržiūrėti Meno kūrėjų organizacijų finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų tvarką, idant meno kūrėjų organizacijos ir jų asociacijos galėtų tinkamai vykdyti įstatymo joms pavestas funkcijas.

Taip pat primename, jog didžiajai daliai Kultūros ministerijos finansuojamų programų šiais metais iš viso neskirta lėšų, o kitų finansavimas buvo sumažintas. Prašome atstatyti buvusį finansavimą, formuojant 2012 metų biudžetą.

**LIETUVOS MENO KŪRĖJŲ ASOCIACIJOS
METINĖS ATASKAITINĖS KONFERENCIJOS**

REZOLIUCIJA

Dėl meno kūrėjų organizacijų infrastruktūros atnaujinimo priemonių

Vilnius, 2011-04-12

Lietuvos meno kūrėjų asociacija ir jos narės, meno kūrėjų organizacijos, dalyvauja Nacionalinės kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacijos veikloje ir teikia paraiškas ES struktūrinių fondų paramai gauti. Meno kūrėjai supranta kūrybinių ir kultūrinių industrijų svarbą šalies ekonomikai ir įtaką visuomenės gyvenimo kokybei. Tačiau norime atkreipti dėmesį, kad tiek Nacionalinės kompleksinės programos, tiek ES struktūrinių fondų priemonės labiau tinka verslo, mokslo, o ne kultūros įstaigoms bei asociacijoms. Ne visa profesionali meninė kūryba išsitenka dabartinėse kūrybinių ir kultūrinių industrijų schemose ir gali tiesiogiai susijungusi su gamyba teikti rinkoje paklausų produktą. Kūrybos visuomenei profesionalieji menai yra ne mažiau svarbūs už mokslą. Profesionalusis menas ugdo visuomenės kūrybinį potencialą lygiai kaip fundamentalieji moksliniai tyrimai sudaro prielaidas taikomiesiems tyrimams bei technologijų plėtrai. Meno kūrėjų organizacijoms kaip ir mokslo įstaigoms būtina atnaujinti savo infrastruktūrą ir išsivysčiusių Europos šalių pavyzdžiu steigti modernius tarptautinius profesionaliosios meno kūrybos centrus, kuriuose būtų keičiamasi patirtimi su užsienio menininkais, kurie sudarytų sąlygas kurti ir taptų svarbiais mūsų kūrybos eksporto kanalais; laikinas rezidencijas užsienio menininkams bei vertėjams, idant Lietuva galėtų paritetiškai dalyvauti menininkų mainų programose; sukurti šią veiklą palaikančią kūrybinių stipendijų sistemą; atnaujinti arba sukurti meno kūrėjų organizacijų bazę. Todėl Nacionalinėje reformų darbotvarkėje 2014 - 2020 metų laikotarpiui būtina numatyti labiau meninės kūrybos bei meno kūrėjų organizacijų specifiką atitinkančias priemones ir pavesti LR kultūros ministerijai šių investicijų administravimo funkciją.

**LIETUVOS MENO KŪRĖJŲ ASOCIACIJOS
METINĖS ATASKAITINĖS KONFERENCIJOS**

REZOLIUCIJA

Dėl vizualiųjų menų kūrėjų autorių teisių

Vilnius, 2011-04-12

Lietuvos meno kūrėjų asociacija nori atkreipti dėmesį į autorių teisių padėtį, šalies muziejams, galerijoms ar meno centrams išsigyjant vizualiųjų menų autorių kūrinius. Minėtos organizacijos, pasinaudodamos savo, kaip stipriosios derybų pusės, galiomis, stengiasi perimti iš autorių visas turtines teises į kūrinius, kurie organizacijoms priklauso tik nuosavybės teise arba kurie tik laikinai eksponuojami muziejuose ar galerijose. Tai daroma niekaip neįsipareigojant ir neatlyginant autoriui už papildomai įgyjamas turtines teises arba neatlygintinai pasinaudojant kūrinių.

Lietuvos meno kūrėjų asociacija prašo Kultūros ministeriją atkreipti jai pavaldžių muziejų, galerijų, meno centrų dėmesį į sudaromas kūrinių panaudojimo sutartis su autoriais ar jų teisių paveldėtojais. Prašytume, kad bent valstybei priklausančios organizacijos nenaudotų jėgos, sudarydamos sutartis su autoriais dėl jų teisių perleidimo ar kūrinių panaudojimo neatlygintinai kitais nei įstatymo numatytais atvejais.

Meno kūrėjų organizacijos prašo Kultūros ministeriją paruošti jai pavaldžių įstaigų (muziejų, galerijų, meno centrų) sutarčių su autoriais rekomendacijas, pagal kurias autoriams nebūtu atimama galimybė gauti autorinį atlyginimą už jų kūrinių naudojimą, kaip tai numato įstatymai. Manome, kad Lietuvoje turėtų būti taikoma pasaulinė praktika, kai muziejai turi tik kūrinio nuosavybės ir viešo jo rodymo teises. Kūrinio nuosavybės teisė neturėtų būti tapatinama su visomis turčinėmis teisėmis į jį.